

В І Д Г У К

офіційного опонента, доктора медичних наук, професорки Конопкіної Людмили Іванівни, завідувачки кафедри внутрішньої медицини 1 Дніпровського державного медичного університету про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) Бажори Яни Ігорівни «Застосування когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні бронхіальної астми з неконтрольованим перебігом у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація – «внутрішні хвороби»

Актуальність теми дисертації. Бронхіальна астма (БА) посідає одне з провідних місць серед найпоширеніших хронічних соматичних захворювань у світі. Показник її поширеності в Україні становить біля 7%, крім того, є дані, що вказують на зростання показника захворюваності при бронхіальній астмі в 1,6 разу за останні чотири роки. Причиною гіподіагностики може бути нетиповий перебіг, а також недостатня обізнаність сімейних лікарів щодо критеріїв постановки клінічного діагнозу.

Особливо небезпечним є неконтрольованим перебіг БА, при якому спостерігається яскраво виражена симптоматика й часті загострення патологічного процесу. Нині такий перебіг БА є особливою медико-соціальною проблемою, що пов'язана з високою інвалідизацією, тяжкими загрозливими для життя загостреннями, високим ризиком смерті хворих, а також значними економічними витратами на охорону здоров'я.

В Україні сьогодні існує нагальна потреба вдосконалення пошуку нових шляхів розв'язання цієї проблеми. Тому не викликає сумнівів висока актуальність теми дисертаційної роботи Бажори Я.І.

Метою дисертаційної роботи було підвищення рівня астма-контролю у пацієнтів з неконтрольованим перебігом БА на тлі надмірної маси тіла або ожиріння шляхом додаткового застосування когнітивно-поведінкової терапії. Остання може стати необхідною на різних етапах ведення пацієнтів.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами. Матеріали дисертації є фрагментом науково-дослідної роботи кафедри сімейної

медицини Одеського національного медичного університету МОЗ України за темою «Вікові особливості лікування та реабілітації пульмонологічних, ендокринологічних захворювань у пацієнтів з надмірною масою тіла у практиці сімейного лікаря» (№ держреєстрації 0115U006645). Дисертантка є співвиконавцем цієї теми.

Ступінь обґрунтованості, достовірності основних положень і висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі Бажори Я.І., забезпечена достатнім клінічним матеріалом – здобувачем проведено клінічне обстеження 209 пацієнтів з БА. Здобувачем використано цілий комплекс сучасних методів досліджень. Інформативність комплексу методів дослідження, використаного у роботі, а також об'єм клінічного матеріалу є достатніми для обґрунтування наукових положень. Достатня кількість таблиць та рисунків, що представлені у дисертаційній роботі, повною мірою відображають фактичний клінічний матеріал та підтверджують, що отримані результати наукового дослідження є достовірними та обґрунтованими.

Таким чином, достовірність інтерпретації клінічного матеріалу на основі використання сучасних методів дослідження не викликає сумніву. Мета й завдання роботи сформульовані чітко, дизайн наукового дослідження відповідає принципам доказової медицини. Усі положення дисертації є логічним наслідком проведених досліджень, а сформульовані висновки й практичні рекомендації відповідають змісту дисертаційної роботи.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що автор розширив уявлення про особливості неконтрольованого клінічного перебігу БА у пацієнтів з коморбідною патологією, а саме з надмірною масою тіла або ожирінням у поєднанні з тривожно-депресивними розладами. Встановлено, що пацієнти з неконтрольованим перебігом БА на тлі надмірної маси тіла або ожиріння мають низький рівень якості життя, а біля 50% пацієнтів – тривожно-депресивні розлади, що і стало підґрунтям до призначення додаткових методів лікування.

Крім того, патогенетично обґрунтовано застосування саме когнітивно-поведінкової терапії та доведено її ефективність у поєднанні з базисною терапією через опосередковану позитивну динаміку перебігу основного захворювання, а саме – підвищення астма-контролю. Вперше у практичну роботу лікарів первинної ланки було запропоновано впровадити когнітивно-поведінкову терапію для пацієнтів з неконтрольованим перебігом БА, надмірною масою тіла або ожирінням у поєднанні з тривожно-депресивними розладами.

Практичне значення отриманих результатів. Запропонований у дисертаційній роботі метод когнітивно-поведінкової терапії для пацієнтів з неконтрольованим перебігом БА на тлі надмірної маси тіла або ожиріння з тривожно-депресивними розладами, який поєднується з базисною терапією, дозволяє покращити перебіг основного захворювання та підвищити рівень астма-контролю.

Результати роботи впроваджені в практику лікарів у центрах первинної медичної допомоги. Матеріали дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі кафедр медичних ЗВО.

Теоретичне значення результатів дослідження. Дисертанткою визначені особливості неконтрольованого перебігу БА у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням та тривожно-депресивними розладами, вдосконалено та впроваджено алгоритм раннього виявлення тривожно-депресивних розладів, а також доведений позитивний вплив на перебіг БА запропонованої додаткової терапії без додаткового фармакологічного навантаження.

Практичне значення одержаних результатів. Проведене дисертаційне дослідження дозволило визначити роль впливу тривожно-депресивних розладів на перебіг БА. Результати дослідження дозволили розробити алгоритм терапії таких хворих без додаткового фармакологічного навантаження на організм пацієнта.

Оцінка наукової, літературної якості складу матеріалу та стилю дисертації загалом позитивна. Роботу виконано на методичному та

професійному рівні згідно з вимогами МОН України у традиційному академічному стилі, яка складається з анотації, вступу, переліку умовних позначень, 6 розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та 8 додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 117 сторінок друкованого тексту та 24 сторінки додатків (усього 163 сторінки). Робота ілюстрована 18 таблицями і 9 рисунками. Список використаних джерел містить 200 найменувань, з них 121 – латиницею.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях. За результатами дисертації **опубліковано** 9 наукових праць (7 статей, з яких 3 – у наукометричних, що входять до бази даних Scopus, та 4 – у фахових виданнях (2 – одноосібно), рекомендованих ДАК МОН України) та 2 тезів у матеріалах конференцій, що достатньо для оприлюднення матеріалів роботи.

Характеристика розділів, оцінка змісту, оформлення, обсягу дисертаційної роботи.

У анотації (13 стор.) у стислому вигляді наведено конкретну інформацію щодо теми, змісту дисертації з висвітленням найважливіших результатів дисертаційного дослідження, які у достатньому обсязі відтворюють матеріали та положення роботи. У кінці 1, 3–5 розділів роботи наводиться перелік власних публікацій автора, де викладені матеріали відповідного розділу.

У вступі (6 стор.) наведено інформацію щодо актуальності обраної теми, а саме – неконтрольованої БА. Дисертантка наголосила на актуальності проблеми як в Україні, так і у світі, особливо при поєднанні БА з надмірною масою тіла або ожирінням та тривожно-депресивними розладами. Чітко сформульовані мета дослідження та 5 завдань, викладені питання наукової новизни роботи та аспектів її практичного значення, наведені дані про апробацію й впровадження результатів дослідження, визначено особистий внесок дисертантки. Об'єкт та предмет дослідження визначені методично вірно.

Розділ I «Сучасний погляд на неконтрольовану бронхіальну астму» (огляд літератури) (20 стор.). викладений компактно. Дисертантка має детальне уявлення про стан обраної теми. Вона логічно окреслила межу між вивченими

та не висвітленими у спеціальній науковій літературі даними стосовно предмету дослідження, обґрунтувала мету дослідження, яка сформульована чітко та відповідає рівню кандидатської дисертації (доктор філософії). Дисертанткою Бажорою Я.І. доведено необхідність удосконалювати раннє виявлення та лікування тривожно-депресивних розладів у пацієнтів з неконтрольованим перебігом БА, у тому числі лікарями первинної ланки медико-санітарної допомоги.

У огляді літератури, що складається з чотирьох підрозділів, дисертантка глибоко дослідила основні етапи розвитку наукової думки з обраної проблеми, проаналізувала наукові роботи останніх років з предмету дослідження, порівняла різні точки зору на певні наукові питання. Авторка роботи чітко резюмувала ті сторони проблеми, що залишились невирішеними або дискусійними, чітко визначила місце свого наукового дослідження у сучасній науці. Дисертанткою також проаналізовано стан діагностики та виявлення БА серед населення України. Детально проаналізований вплив коморбідних захворювань на перебіг БА, факторів ризику розвитку неконтрольованої БА та вплив перебігу БА на якість життя таких хворих. Крім того, проаналізовано матеріал стосовно шляхів оптимізації терапії неконтрольованої БА на етапі амбулаторної допомоги.

Другий розділ «Матеріали та методи дослідження» (18 стор.) викладений компактно, дає уявлення про основні етапи та структуру роботи, клінічну характеристику обстежених хворих, містить дизайн та інформацію про методи дослідження. У цьому розділі детально обґрунтовується обраний напрям дисертаційного дослідження. Надана загальна характеристика усіх обстежених хворих. Групу порівняння сформовано із осіб по звертанню, співставну за віком і статтю з особами основної групи. Надана детальна характеристика всіх методів, які застосовувалися у роботі.

У **третьому розділі** роботи «Клініко-функціональна характеристика пацієнтів з бронхіальною астмою на тлі надмірної маси тіла або ожиріння» (12 стор.) розглядаються клінічна характеристика пацієнтів з БА на тлі надмірної

маси тіла або ожиріння, характеристика їх функціональних показників та показники якості життя з психологічним статусом.

Четвертий розділ дисертації «Характеристика адаптаційного функціонального резерву дихальної та серцево-судинної систем у пацієнтів з бронхіальною астмою на тлі надмірної маси тіла або ожиріння» (14 стор.) присвячений характеристиці варіабельності, патерну дихання та регуляторності забезпечення кардіореспіраторної системи у пацієнтів з БА на тлі надмірної маси тіла або ожиріння. Було застосовано неінвазійний метод спіроартеріокардіоритмографії, який дозволяє визначити рівень контролю БА незалежно від суб'єктивних відчуттів пацієнта.

У **п'ятому розділі** роботи «Обґрунтування лікувального комплексу та оцінка його ефективності у пацієнтів з неконтрольованим перебігом бронхіальної астми або ожиріння на тлі надмірної маси тіла або ожиріння» (5 стор.) показано позитивний вплив лікувального комплексу на пацієнтів з неконтрольованим перебігом БА на тлі надмірної маси тіла або ожиріння, а саме на їх якість життя, прояви тривоги й депресії, посилення контролю БА.

Заключний розділ «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» (12 стор.) підводить підсумок стосовно усіх результатів роботи, засвідчує високий теоретичний і практичний її рівень, змістовно й доказово пояснює найбільш важливі факти та положення, демонструючи наукову кваліфікацію та професійну зрілість дисертанта.

Висновки у кількості 5-ти обґрунтовані, цілком впливають з результатів проведеного дослідження. Зміст автореферату повністю висвітлює основні положення дисертації та її результати.

Практичні рекомендації доступні, викладені грамотно, активно впроваджені у роботу закладів охорони здоров'я.

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження у практиці. Опубліковані наукові праці повністю відображають основний зміст дисертації. Робота добре продумана дисертантом, клінічний матеріал адекватно проаналізований та акуратно оформлений.

Основні результати дисертаційного дослідження можуть бути впроваджені у роботу лікарів, як первинної ланки медичної допомоги, так і вторинної, а також широко використані у науково-педагогічному процесі як в медичних університетах, так і у закладах післядипломної освіти.

Недоліки дисертаційної роботи щодо їх змісту і оформлення. В процесі рецензування роботи Бажори Я.І. суттєвих зауважень не виникло. Є поодинокі граматичні помилки та стилістичні неточності. Втім, виявлені недоліки не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи. У порядку наукової дискусії вважаю за доцільне поставити дисертантці декілька запитань:

1. Чому Вами був обраний саме такий опитувальник для раннього виявлення тривожно-депресивних розладів?

2. Чи досліджували Ви питання стосовно вісцерального ожиріння у обстежених Вами хворих на БА? Якщо так, то який відсоток пацієнтів мав такі зміни та чи були у них зміни ліпідного обміну?

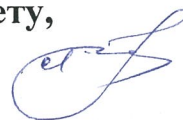
Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Бажори Яни Ігорівни «Застосування когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні бронхіальної астми з неконтрольованим перебігом у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням» є закінченим науковим дослідженням, яке містить нові науково обґрунтовані положення й висновки, важливі практичні результати у галузі 222 «Медицина» зі спеціалізації «внутрішні хвороби» та дозволяє значно покращити результати ведення пацієнтів з неконтрольованим перебігом БА на тлі надмірної маси тіла або ожиріння у поєднанні з тривожно-депресивними розладами.

Висновок. Дисертація Бажори Яни Ігорівни «Застосування когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні бронхіальної астми з неконтрольованим перебігом у пацієнтів з надмірною масою тіла або ожирінням» за своєю актуальністю, науковою новизною отриманих результатів, їх практичним та

теоретичним значенням, ступенем обґрунтованості й достовірності наукових положень, сформульованих у висновках і практичних рекомендаціях, повнотою викладення матеріалу в наукових статтях та результатами апробації на наукових форумах повністю відповідає вимогам пункту 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, які пред'являються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD), а здобувач Бажора Яни Ігорівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 222 «Медицина» зі спеціалізації «внутрішні хвороби».

Офіційний опонент:

**завідувачка кафедри внутрішньої медицини 1
Дніпровського державного медичного університету,
доктор медичних наук, професорка**

Л.І.Конопкіна

